

działu uwzględnione. Od pierwszych dni istnienia Sekcji opiekunem jej jest prof. A. Wasiutyński i członkami honorowymi pp. profesorowie J. Fedorowicz i A. Pszenicki.

4. Koło Inżynierji Wodnej.

Cercle des étudiants de la Faculté d'Hydrotechnique.

Opracowali K. Smólska i W. Herniczek.

Potrzeba zjednoczenia wysiłków poszczególnych studentów w opanowaniu wiedzy oraz potrzeba wzajemnej pomocy zrodziły myśl zrzeszenia się słuchaczy Inżynierji Rolnej. W początku lutego 1916 r. powstało Koło Inżynierji Rolnej. Już w pierwszym roku działalności założono bibliotekę, na którą złożyły się książki, ofiarowane przez Bibliotekę Politechniki i Publiczną oraz zaprenumerowane przez Zarząd pisma fachowe, jak: „Przegląd Techniczny” i „Rolnik”. Następnie powstaje Komisja Dochodów Niestających, która w lutym 1916 r. urządza „Czarną Kawę” w hotelu Bristol pod protektorem mgr. Wielopolskiej (było to pierwsze zebranie towarzyskie na terenie akademickim; od chwili ukonstytuowania się polskich wyższych uczelni) i zorganizowała ona jeszcze kilka imprez dochodowych.

W r. 1917 Koło zorganizowało pierwsze praktyki wakacyjne (gleboznawcze, geologiczne, miernicze i meljoracyjne). Zarząd podejmuje działalność naukową: rozpisuje ankietę w sprawie stanu meljoracji na terenie b. Kongresówki, organizuje cykl odczytów z miernictwa prof. Ponikowskiego i szereg wycieczek naukowych w okolice Warszawy.

W r. 1917/18 działalność Koła słabnie: praca konspiracyjna w organizacjach politycznych, która absorbowала wielu członków, jak również okupacja gmachu Politechniki przez władze niemieckie na rzecz szpitali wojskowych są głównym tego powodem. Wybuch wojny w 1918 r. przerywa w zupełności prace Koła. W następnym roku nowowybrany Zarząd podejmuje częściowo działalność. Powstaje Komisja Wydawnicza, która zajęła się opracowaniem skryptów: Regulacja rzek prof. Rybczyńskiego, Mosty mniejsze prof. Humla, Obliczanie zapory metodą Bonneta oraz Zapory, zbiorniki i jazy prof. Pomianowskiego. Warunki zewnętrzne

nadal jednak nie pozwalają na pomyślny rozwój Koła. Taki stan rzeczy trwa aż do jesieni 1921 r.

5-go listopada 1921 r. odbyło się walne zebranie. Zmieniono nazwę Koła na „Koło Inżynierji Wodnej“. Zarząd Koła, wybrany na tem zebraniu, podjął dopiero normalną działalność. Zorganizowano i uruchomiono na nowo poszczególne agendy Koła. Nawiązano stosunki z innemi Kołami Naukowemi na Politechnice. Podjęto w dalszym ciągu prace nad stworzeniem organizacji, któraby była podstawą porozumienia się Kół Naukowych i koordynowała ich wysiłki ku osiągnięciu ogólnych celów. Instytucja ta pod nazwą Konferencji Delegatów Kół Naukowych Pol. Warsz. powstała w początkach 1922 r. Niebawem też przystąpiono do wydawania swego miesięcznika „Ars Technica“, poświęconego zagadnieniom technicznym. Miesięcznik ten przetrwał do dziś dnia, głównie dzięki wysiłkom kół: Inż. Wodnej i Lądowej. Ten pęd do zrzeszania się rozwinął się dalej i oto w maju 1922 r. K. I. W. jest jednym z inicjatorów zwołania Zjazdu Związku Kół Naukowych w Poznaniu, a tem samem jednym z założycieli tego Związku. W kwietniu 1922 r. na walnem zebraniu uchwalono nowy statut Koła.

Okres od 1921 — 1925 r. charakteryzuje wzmożona praca i szybki rozwój agend: Biblioteka stale powiększa swoje zbiory; ostatnio powstała biblioteka podręczna (w kreślarni dyplomantów) i czytelnia, na którą składają się pisma techniczne zarówno polskie, jak i obce. Komisja Wydawnicza wydała skrypta: Hydrologję prof. Rybczyńskiego, Zbiór zadań z geometrii analitycznej oraz inicjowała wydawnictwo: Drogi wodne prof. Rożańskiego. Komisja Pośrednictwa Pracy rok rocznie organizuje praktyki oraz dostarcza kolegom posad w ciągu roku. Komisja Dochodów Niestałych urządza doroczne reprezentacyjne bale K. I. W. oraz inne imprezy dochodowe. Komisja Odczytowa i Wycieczkowa organizują szereg odczytów i wycieczek na tematy, związane z przedmiotami, wykładanemi na Wydziale Inżynierji Wodnej. W tym okresie Koło zorganizowało cztery wycieczki dalsze: do Gdańska, do Małopolski, do Czechosłowacji (wspólne z K. I. L.) i do Szwajcarii. Wycieczka do Gdańska i na Pomorze (w kwietniu 1923 r.) trwała 10 dni. Z ważniejszych rzeczy zwiedzono: stocznję gdańską, budowę portu w Gdyni, elektrownię w Gródku, kanał bydgoski i, t. p. Wycieczka do Małopolski (w lipcu 1923 r.) trwała blisko dwa tygodnie, obejrzano: zabudowania potoków górskich w okolicach Żywca, budowę zbiornika w Porąbce na Sole, elektrownię

i papiernię w Zakopanem, regulację Dunajca w Podegrodziu, urządzenia kanalizacyjne i wodociągowe w Nowym Sączu, kopalnię nafty w Borysławiu oraz kanalizację i wodociągi Lwowa. Wycieczka do Czechosłowacji, zorganizowana wspólnie z Kołem Inż. Łąd., trwała około dwóch tygodni. Zwiedzono ciekawsze urządzenia wodne i meljoracyjne w szeregu miejscowościach, jak: Pardubice, Hradec, Kralov, Cernilow, Raciborz, Verosich Pouchowe, Metuja z Upą, „Kralostwa“ Las, Bila Temesna Tisnov, Porici u Trutnowa, Liberzec, Litomierzyce, Praga i Pilzno.

Na wycieczce do Szwajcarii w lipcu 1924 r. zwiedzono regulację Renu Dipoldsauer Durchstich z Fussacher Durchstich, poza tem szereg zakładów wodnych niskiego i wysokiego ciśnienia. Między innemi zakład Olten Gosgen, projektowany przez naszego rodaka prof. Politechniki w Zurichu inż. K. Brodowskiego, oraz zakład Mönleberg na Aarze, projektowany przez ś. p. prof. G. Narutowicza.

Pozatem zwiedzono budowę zapór dolinowych Maggital i Barberina. Przy sposobności zwiedzono całą Szwajcarię oraz w drodze powrotnej Wenecję i Medjolan. Wycieczka szwajcarska pod względem naukowym dała doskonale wyniki: zapoznano się z nowoczesną techniką budowy zakładów wodnych i organizacją budowy na wielką skalę.

Powodzenie jej głównie zawdzięcza Koło prof. Brodowskiemu, który nie tylko ułożył program, ale i sam czuwał nad jego realizacją.

Obecny Zarząd w dalszym ciągu dąży do rozwinięcia i ulepszeń poszczególnych agend Koła. Jednem z ważniejszych jego poczynań jest stworzenie funduszu wycieczkowego na pożyczki dla członków, jadących na corocznie urządzone dalsze wycieczki. Fundusz ten obecnie liczy 1.200 zł.

W czasie swej działalności K. I. W. korzystało z prawdziwie życzliwej opieki i poparcia swoich członków honorowych i opiekunów w osobach: J. M. rektora C. Skotnickiego, prorektora A. Ponikowskiego oraz profesorów: J. Mikułowskiego Pomorskiego, min. Rob. Publ. M. Rybczyńskiego, dr. K. Pomianowskiego, dziekana E. Warchałowskiego, inż. K. Rodowicza i inż. B. Hummła.

5. Koło Mechaników.

Cercle des étudiants de la Faculté de Mécanique.

Opracowali *L. Kistelski i S. Prauss.*

Koło zostało założone dn. 1/II—1916 r., mając na celu: 1) pogłębianie wiedzy technicznej i zaznajamianie przyszłych inżynierów z rozwojem i wymaganiami nowoczesnego przemysłu; 2) reprezentowanie studentów Wydziału Mechanicznego tak wobec władz Politechniki, jak i na zewnątrz. Członkiem Koła może być każdy Polak, student Politechniki Warszawskiej, obcokrajowcy mogą być przyjmowani jako uczestnicy.

W początkowym okresie swego istnienia za okupacji niemieckiej, pomimo ciężkich warunków, Koło rozwija się pomyślnie, licząc wówczas około 100 członków. Powstaje zaczątek biblioteki, Koło sprowadza książki i pomoce naukowe, organizuje szereg odczytów oraz wydaje własny organ „Czasopismo Koła Mechaników”.

Jesienią 1918 r. Koło zawiesza swe czynności wobec wstąpienia do wojska wszystkich swych członków, wznowiając je częściowo w r. 1919/20 w czasie urlopów akademickich.

Normalna praca Koła rozpoczyna się w styczniu 1921 r. po demobilizacji.

Członków liczy Koło obecnie około 400; praca prowadzona jest w 9-ciu Komisjach: Sekretariat, Skarb, Biblioteka, Komisja Naukowa, Czytelnia, Praktyk, Wycieczek, Przedsiębiorstw i Dochodów Niestających.

Biblioteka, licząca około 1.000 tomów, stara się udostępnić kolegom najnowsze wydawnictwa naukowe.

Czytelnia, posiadająca wszystkie pisma techniczne krajowe, 8 zagranicznych oraz bogaty dział katalogów, dostępna jest dla członków wszystkich Kół Naukowych Politechniki i umożliwia kolegom utrzymanie kontaktu z najnowszymi zdobyczami techniki.

Ten sam cel ma Komisja Naukowa, organizująca odczyty na tematy aktualne, wygłaszane bądź przez profesorów, bądź przez fachowców i starszych kolegów.

Komisja Praktyk i Wycieczkowa zapoznaje kolegów z techniką żyjącą. W tym celu Komisja Wycieczkowa organizuje wycieczki do fabryk warszawskich i ośrodków przemysłowych (Borysław, Górny Śląsk, Łódź, Gdańsk), ewentualnie zagraniczne (w r. 1924 wycieczka do Anglii). Komisja Praktyk administruje praktykami fabrycznymi dla wszystkich studentów Wydziału. W r. 1925

z inicjatywy Komisji zebrała się konferencja przedstawicieli organizacji studenckich władz i związków zainteresowanych, na której ujednolajniono rozdział praktyk dla całej Rzeczypospolitej. Podkreślić należy niezwykle życzliwe stanowisko M. S. Wojsk. dla wszelkich poczynań Koła w tej dziedzinie. W roku bieżącym Koło uzyskało około 20 miejsc w fabrykach włoskich i francuskich.

Bacząc na potrzeby życia Wydziału, przy wyłaniającej się sprawie reformy studjów, Koło przeprowadza wśród studentów Wydziału ankietę, która da głos studentów w tej sprawie.

Przy Kole Mechaników istnieją dwie autonomiczne sekcje, rządzące się własnymi statutami: Sekcja Lotnicza i Sekcja Samochodowa Koła Mechaników; postawiły one sobie jako cel fachową działalność w nowych, potężnie dziś rozrastających się gałęziach zarówno przemysłu, jak i komunikacji.

Sekcja Lotnicza, jeden z najstarszych istniejących dziś związków lotniczych, postawiła sobie za zadanie ułatwienie kolegom osiągnięcia wiedzy fachowej, przede wszystkim praktycznej, uzupełniającej studia politechniczne. Sekcja Awiatyczna, t. j. dzisiejsza Sekcja Lotnicza, została założona przez 20 kolegów dnia 4.XI.1916 r. i była początkowo bardzo ściśle związana z Kołem Mechaników. Pozbawiona własnego lokalu i warsztatów, musiała ograniczać swą działalność tylko do odczytów naukowych; dopiero po powstaniu Kursów Lotniczych, zorganizowanych przez Towarzystwo Żeglugi Powietrznej, członkowie Sekcji mieli możliwość rozpoczęcia praktycznej pracy. W latach 1918/20 działalność Sekcji była zawieszona i dopiero w r. 1921 praca została podjęta na nowo, odtąd też datuje się rozwój Sekcji. Dzięki życzliwemu stanowisku władz wojskowych, Sekcja uzyskała możliwość pracy w Centralnych Zakładach Lotniczych, gdzie też własną pracą i podług planów członków Sekcji zostały wybudowane 3 szybowce, z których jeden „Akar“, zdobył nagrodę na konkursie na Czarnej Górze w 1923 r.

Dzięki pomocy opiekunów, pp. profesorów K. Taylora i C. Witoszyńskiego, członkowie Sekcji mieli możliwość pracy teoretycznej w Laboratorium Aerodynamicznem. Z ofiarną pomocą śpieszył zawsze protektor Sekcji p. prezes A. Jaroszewicz. Prócz tego uzyskano dla członków loty na aparatach wojskowych oraz linii „Aerolloyd“. Dnia 13.XI.1923 r. Sekcja poniosła ciężką stratę przez śmierć tragiczną porucznika pilota K. Szczepańskiego, członka założyciela oraz długoletniego współpracownika i członka zarządu Sekcji.

W r. 1924 zorganizowane były kursa obsługi lotniczej, a w r. b. członkowie Sekcji mają możliwość ukończenia Szkoły Pilotów w Poznaniu ze znacznymi ulgami. Trzeba zaznaczyć życzliwe stanowisko wojskowości i L. O. P. P. do wszystkich poczynąń Sekcji. Na wiosnę 1925 r. Sekcja wysyła dwa swoje szybowce na konkurs, zorganizowany przez Związek Lotników na Pomorzu, a w najbliższej przyszłości projektowana jest budowa płatowców szkolnych.

Sekcja Samochodowa, istniejąca od 1921 r., ma za zadanie szerzenie wśród studentów fachowej wiedzy z dziedziny automobilizmu w szerszym zakresie, niż to przewiduje program Politechniki. Sekcja licząca dziś około 100 członków, posiada bibliotekę, urządza odczyty, wycieczki oraz od dwóch lat prowadzi kursa kierowców samochodowych; kursa te przy wydatnej pomocy Politechniki (otrzymano lokal na garaż oraz audytorjum na wykłady) prowadzone są własnymi siłami, przyczem wykładowcami są koleździ, mający długoletnią praktykę samochodową. Nauka jazdy odbywa się na samochodzie, zakupionym z własnych funduszy Sekcji. Na przyszłość projektowany jest szereg odczytów, połączonych z wyświetlaniem obrazów kinematograficznych z dziedziny budownictwa samochodowego.

---

6. Koło Elektryków.

Cercle des étudiants de la Faculté d'Electricité.

Opracowane przez Zarząd Koła.

W grudniu 1915 r. grono studentów Wydziału Budowy Maszyn i Elektrotechniki powzięło myśl zrzeszenia się, celem niesienia pomocy wzajemnej przy zdobywaniu wiedzy w zakresie elektrotechniki. Na zebraniu organizacyjnym, które się odbyło pod przewodnictwem kol. J. Groszkowskiego wyłoniono komisję statutową. Na zebraniu organizacyjnym w dniu 29 lutego 1916 r. statut został przyjęty przez członków założycieli. Na tem zebraniu wybrano Zarząd tymczasowy, z kolegą Cz. Rudzińskim na czele. Pierwszym opiekunem Koła był prof. Z. Straszewicz.

Działalność Koła rozwija się pomyślnie, dzięki poparciu władz politechnicznych; w krótkim czasie powstaje biblioteka częściowo z darowizn kolegów, częściowo zaś — z subsydjum, udzielonego przez władze politechniczne. Koło organizuje szereg wycieczek do

elektrowni i innych fabryk. Komisja Dochodów Niestających przysparza gotówki na zakup książek do biblioteki przez urządzenie odczytów z dziedziny elektrotechniki. Współ z innymi Kołami Naukowymi Koło Elektryków bierze czynny udział w wydawaniu „Czasopisma Kół Naukowych“, samo zaś wydaje skrypta litografowane z dziedziny „Mechaniki teoretycznej“ według wykładów prof. Z. Straszewicza. Warunki zewnętrzne nie sprzyjają normalnym studjom. Prace Koła nie ulegają jednak przerwie, mimo strajku w Politechnice, i trwają aż do pamiętnej chwili wstąpienia do wojska w listopadzie 1918 r. Koło liczyło wówczas 30 członków.

Zawierucha wojenna wywarła głęboki wpływ na działalność Koła, zabierając do grobu najlepszych naszych kolegów: W. Polickiewicza, A. Klimaszewskiego, H. Kozaneckiego i J. Niżyńskiego. Cześć Ich Pamięci!

Po wznowieniu wykładów, Koło przez czas dłuższy nie mogło rozpocząć swej pracy, gdyż wszyscy członkowie Zarządu pozostawali w szeregach armji. Dopiero w kwietniu 1921 r. zostaje zwołane walne zebranie studentów Wydziału Elektrotechniki, które zagaja jedyny obecny w Warszawie członek dawnego Zarządu — kol. Morawski. Zebranie to ma charakter zebrania organizacyjnego; statut Koła musi być dostosowany do warunków powojennych. Charakter Koła ulega pewnej zmianie, a mianowicie wobec ogromnego wzrostu liczebnego członków Koła oraz wobec tworzenia się reprezentacyj ogólniakademickich we wszystkich dziedzinach życia studenckiego, z działalności Koła zostają wyeliminowane wszystkie czynności nie naukowe, jak np. akcja samopomocowa; wydawanie książek i skryptów stanowi odtąd wyłączny przywilej Towarzystwa Bratniej Pomocy S. P. W.

W jesieni 1921 r. Koło bierze udział czynny w tworzeniu Związku Kół Naukowych. Wspólnie z innymi Kołami w Politechnice podjęto na nowo wydawnictwo Kół Naukowych, które wychodzi pod tytułem „Ars Technica“.

Warunki studjów aczkolwiek jeszcze ciężkie, zwłaszcza finansowo, wracają jednak powoli do norm przedwojennych. Wzrasta zainteresowanie kolegów praktykami wakacyjnymi, a Koło podejmuje pośrednictwo w uzyskaniu takowych.

Rok akademicki 1922/23 cechuje już normalna zupełnie praca Koła. Liczba członków wzrasta do 300. Sprawę praktyk wakacyjnych ujmuje w swe ręce Dziekanat, pozostawiając jednak Kołu techniczne przeprowadzenie podziału praktyk pomiędzy studentami.

Celem zwiększenia swych dochodów oraz przyjsia z pomocą kolegom elektrotechnikom, poszukującym zajęcia płatnego, Koło otwiera w jesieni 1923 r. Biuro instalacji.

Biuro to cieszy się na zewnątrz powodzeniem, utrzymać się jednak dłużej nie może z powodu tego, że w semestrze letnim większość kolegów porzuciła pracę, by zdawać egzamina i sprostać rygorom, obowiązującym na Wydziale. Biuro zostaje zlikwidowane ostatecznie w jesieni 1924 r. W listopadzie r. ubiegłego Koło zorganizowało Sekcję Radjotechniki i Prądów Słabych, która ma za zadanie ułatwienie studjów w tej dziedzinie przez stworzenie biblioteki fachowej, organizowanie referatów i zebrań dyskusyjnych oraz popieranie radioamatorstwa.

Jednym z zadań głównych Koła w r. b. jest zorganizowanie należyte gośrednictwa w uzyskaniu praktyk wakacyjnych. Rada Wydziałowa pozostawia Kołu całkowicie inicjatywę zarówno w staniu się o praktyki, jak też i przy podziale. Nie mniej ważną sprawą jest zwiększenie biblioteki Koła, która liczy obecnie do 800 tomów. Dzięki subsydjum, udzielonemu przez J. M. p. rektora Skotnickiego, Koło zakupiło szereg nowych wydawnictw, których brak dawał się dotkliwie odczuwać. W przyszłości Koło pragnie stać się, w większym jeszcze niż obecnie stopniu, łącznikiem pomiędzy studentami, a ciałem profesorskim, by ułatwić swym członkom przygotowanie się do przyszłej samodzielnej i pożytecznej działalności zawodowej i obywatelskiej.

---

7. Koło Chemików.

Cercle des étudiants de la Faculté de Chimie.

Opracowane przez Zarząd Koła.

Zrzeszenie studentów-chemików Politechniki Warszawskiej powstało na zebraniu organizacyjnym 15 grudnia 1915 r. pod nazwą Kółko Chemików, mając na celu samopomoc materialną i naukową oraz nawiązywanie stosunków towarzyskich na Wydziale. Organizacja Kółka szybko postępowała naprzód i już w styczniu 1916 r. tymczasowy Zarząd zwołał pierwsze doroczne walne zgromadzenie, na którym uchwalono statut oraz program działalności na pierwszy okres pracy Kółka. Praca ta była skierowana głównie w kierunku organizacji wewnętrznej, a celem bardziej sprężystego

jej wykonywania utworzono szereg komisyj, którym polecono prowadzenie odpowiednich działów. Powstała w ten sposób Komisja Odczytowa, Wycieczkowa, Dochodów Niestających, Biblioteczna, Kramowa oraz Bufetowa. Inne działy pracy Kółka miało załatwiać Prezydjum, bądź cały Zarząd.

Pomimo faktycznego zorganizowania się, Kółko miało do przezwyciężenia poważne trudności, wynikające stąd, że statut uchwalony przez walne zgromadzenie zawierał szereg punktów zastrzegających dla Kółka czysto polski charakter, czego niemieckie władze okupacyjne nie chciały zatwierdzić. Trzeba zaznaczyć, iż zatargi z władzami okupacyjnymi były szczególnie silne na Wydziale Chemii, gdzie p. Braun, dyrektor Instytutu Chemicznego, dążył systematycznie do zupełnej likwidacji Wydziału. Strajk studencki oraz walka z p. dyrektorem, z przyczyn powyższych wywołane, pozwoliły dopiero w grudniu na wznowienie czynności Zarządu. Szerszą jednak działalność rozwinął on w latach 1917/18, organizując szereg wycieczek naukowych i towarzyskich oraz urządzając odczyty dyskusyjne.

Wypadki 1918 r. sprawiły zawieszenie czynności Kółka na czas wojny.

Działalność wznowiło Kółko w listopadzie 1919 r. pod nazwą „Koło Chemików Studentów Politechniki Warszawskiej“, istniejące do chwili obecnej, licząc zgórą 300 członków. Nowe stosunki wymagały rewizji celów i zadań organizacji. Odpadły Komisje Kramowa i Bufetowa. Koło postanowiło zaprzestać udzielania pomocy materialnej kolegom, przekazując tę akcję całkowicie Towarzystwu Bratniej Pomocy. W myśl porozumienia z innymi Kołami Naukowymi postanowiono zcentralizować akcję wydawania skryptów również Bratniej Pomocy, zastrzegając sobie jedynie nadzór nad wydawnictwami, przeznaczonymi dla Wydziału Chemii. Stosownie do nowo opracowanego statutu praca Koła zostaje zwrócona głównie w kierunku samopomocy naukowej. Dla wprowadzenia zaś w życie zadań i postulatów Koła, utworzono oddzielne Komisje: Biblioteczną, Naukowo-Odczytową, Wycieczkową oraz Dochodów Niestających.

Poniżej zamieszczamy krótki przegląd działalności poszczególnych komisyj za okres sprawozdawczy.

Komisja Biblioteczna. Zaczątek biblioteki stanowią książki ofiarowane przez Koło Chemików-Polaków, wychowawców b. rosyjskiej Politechniki Warszawskiej z przed 1905 r. oraz darowizny prywatne. Uzupełniano ją następnie z funduszy Koła, tak, iż gdy początkowo w r. 1916/17 liczba książek wynosiła 265, w r. 1923/24

przekroczyła już liczbę 450 tomów. Biblioteka jest stale zaopatrywana w najnowsze podręczniki oraz prowadzi czytelnię, która prenumeruje wszystkie ważniejsze czasopisma polskie z dziedziny chemii czystej i stosowanej, jak również z dziedzin pokrewnych. Liczba czasopism w r. 1916/17 wynosiła 1, zwiększając się w ciągu okresu sprawozdawczego do 11.

Komisja Naukowo-Odczytowa. Biorąc początek w r. 1916, żywszą działalność Komisja rozwinęła dopiero w ostatnich latach. Zadaniem jej jest urządzenie odczytów, zebrań dyskusyjnych z dziedziny chemii czystej i stosowanej, repetytorjów oraz wykładów dodatkowych, mających na celu dopomożenie swym członkom w opanowaniu kursu. Liczba urządzanych odczytów, przypadająca na okres jednego roku akademickiego, wahała się w ostatnich latach około 10.

Komisja Wycieczkowa. Celem zaznajamiania swych członków z praktycznem wcielaniem w życie procesów chemicznych, została powołana już w roku 1915 specjalna komisja z zadaniem organizowania wycieczek naukowych do fabryk przemysłu chemicznego. Dość znaczna frekwencja członków mówi już sama przez się o znaczeniu tej komisji. W okresie sprawozdawczym urządzono około 40 wycieczek miejscowych oraz około 20 zamiejscowych. W ten sposób zostały zwiedzone wszystkie niemal ważniejsze dziedziny przemysłu chemicznego. Musimy zaznaczyć jednak, iż ciężkie warunki materialne, jakie przeżywał w ostatnich latach kraj nasz, nie pozwoliły Kołu dotąd zorganizować dalszej wycieczki zagranicę.

Komisja Dochodów Niestających. Zadaniem Komisji Dochodów Niestających jest finansowanie poczynąń Koła oraz stwarzanie warunków, umożliwiających rozwój życia towarzyskiego wśród członków. Powołana w tym celu w r. 1916 Komisja urządza imprezy dochodowe w postaci balów i herbatek towarzyskich, prowadząc równocześnie sprzedaż znaczków Koła, band i najważniejszych przedmiotów użytku laboratoryjnego.

Tak się przedstawia pobieżny przegląd działalności Koła oraz poszczególnych agend za okres sprawozdawczy.

Ciężkie warunki, w jakich prowadziło Koło byt swój na początku istnienia wobec nieżyczliwego stanowiska władz okupacyjnych do ośrodków kultury polskiej, później wobec nieuregulowanych stosunków finansowo-gospodarczych, nie pozwoliły na bardziej intensywne rozwinięcie działalności Koła. Datująca się jednak od początku poprawa pozwala żywić nadzieję, iż Koło stanie w nie-

dalekiej już może przyszłości na wysokości zadania, t. j. będzie ono czynnikiem normującym stosunki wśród młodzieży akademickiej na Wydziale, oraz stałym pomostem między tą młodzieżą, a jej bezpośrednim kierownikiem — gronem profesorskim.

---

8. Związek Słuchaczy Architektury.

Association des étudiants de la Faculté d'Architecture.

Opracowane przez Zarząd Związku.

Powstanie Związku Słuchaczy Architektury Pol. Warsz. związane jest z otwarciem Politechniki. Mała początkowo ilość studentów Wydziału, pracujących wspólnie na jednym semestrze, ułatwiała rozstrzyganie większości spraw na ogólnych zebraniach (17-XII-15 r., 14-I-16 r., 25-I-16 r.). Zmieniając się kilkakrotnie w ciągu pierwszych miesięcy „wydziały” Związku z kol. Hennebergiem, Makowieckim, Truskolaskim i Piaseckim na czele opracowały statut, zgodnie z postulatami kolegów i z wymaganiami niemieckich władz okupacyjnych (kuratora hr. Hutten-Czapskiego), zorganizowały pracę przez stworzenie komisji, ustaliły nazwę Związku i odznaki członkowskie.

Inauguracyjne walne zgromadzenie odbyło się uroczystie dn. 8 czerwca 1916 r. w obecności pierwszych opiekunów Z. S. A. prof. R. Świerczyńskiego i Edwarda Wittiga, zaproszonych gości oraz delegatów akademickich Kół Naukowych. Kol. T. Cieślowski jun. wygłosił piękny odczyt p. t. „Od symbolu poprzez kształt ku treści”, wskazując szerokie horyzonty i cele jakie zamierzał zakreslić Związek. Po odczycie, członkowie (w liczbie 43-ch) przystąpili do wyboru pierwszego normalnego Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej. Od tego czasu Z. S. A. rozwija żywotną działalność, zdążając zwłaszcza w stronę dydaktyczno-artystyczną przez informowanie kolegów o całokształcie przejawów sztuki oraz, ogłaszając za pośrednictwem Komisji Artystycznej konkursy, których ilość i poziom stale wzrastały w ciągu 10-cioletniego istnienia Związku. Jest to wyrazem szlachetnego współzawodnictwa młodych architektów w dziedzinie sztuki. Ze względu na różnorodne tematy, obejmujące architekturę, zdobnictwo i grafikę, konkursy stanowiły sprawdzian zdolności uczestników i wskazywały drogę dalszego racjonalnego rozwoju ich tematów. Równie temu mają znaczenie pedagogiczne dla członków Związku wystawy artystyczne, organizowane coraz częściej, na co-

raz rozleglejszem podłożu. Poza dorocznymi wystawami pozaszkolnych prac studentów o charakterze sprawozdawczym i plastyczno-twórczym p. n. „Anglja, Francja, Turcja, Włochy“ i pomniejszych, Związek zorganizował szereg wystaw artystów tej miary, co Gerson, Noakowski, oraz publicznych wystaw prac projektodawczych wybitnych architektów. Liczna frekwencja wystaw świadczy o ich celowości w sposób aż nadto dobitny.

Równolegle z działalnością artystyczną, Związek rozwija pracę nad pogłębieniem i uzupełnieniem wiedzy zawodowej członków. Od początku istnienia Z. S. A., pracę tę prowadzi Komisja Naukowa, urządzając odczyty ściśle fachowe i artystyczne, wydając podręczniki do wykładów na Wydziale oraz pośrednicząc w sprawach studjów między studentami i władzami Politechniki. Po przerwie, spowodowanej wojną z Rosją, warunki nie pozwoliły Związkowi na kontynuowanie akcji wydawniczej, natomiast tytułem eksperymentu Z. S. A. zapoczątkował wykłady Techniki i Dekoracji teatralnej. Do prowadzenia zaprosił architekta Witolda Małkowskiego. Po wygłoszeniu jednak przezeń cyklu wykładów w ciągu kilku miesięcy, wskutek licznych trudności — Związek musiał je zlikwidować, zadawalając się referatami z różnych dziedzin architektury i sztuki, wygłaszanymi przez zaproszonych prelegentów. Chcąc uprzystępnąć członkom Związku nabywanie dzieł naukowych i artystycznych na dogodnych warunkach, Komisja Naukowa, porozumiewszy się z księgarniami warszawskimi, zorganizowała pośrednictwo w spłacaniu zakupionych książek ratami.

Istniejąca od powstania Związku Komisja Biblioteczno-Fotograficzna gromadzi zbiory pomocy naukowych, które stanowią dzisiaj bardzo poważną i należycie skatalogowaną kolekcję, łatwo dostępną dla każdego członka Z. S. A.

Nader ważną placówką Związku jest Komisja Pracy, powołana do życia przed trzema laty, celem wynajdywania praktyk budowlanych, stałych posad i dorywczych zajęć dla członków Związku, wykonywania zgłoszonych prac we własnym zakresie (pracownia) oraz ochrony interesów studentów Architektury, jako pracowników. W ostatnim roku wyjednywano pracę przeciętnie dla 6 osób miesięcznie. Obecnie stale ilość ta wzrasta i Związek zjednywa sobie opinie instytucji dostarczającej wykwalifikowanych i uzdolnionych pracowników.

Wycieczki po kraju, organizowane rok rocznie przez Związek, mają znaczenie nie tylko poznawcze, choć programy ich są opracowywane w celach naukowych i artystycznych, lecz znakomicie przy-

czynią się do zbliżenia kolegów i kształtują wzajemne stosunki, które na Wydziale Architektury są specjalnie miłe i braterskie. Poza stałymi wycieczkami miejscowymi, Komisja Wycieczkowa zorganizowała wycieczki do: Gdańska, Czerwińska, Kazimierza, Krakowa, Krasieczyna, Lublina, dwie do Lwowa, dwie do Wilna, Tarnopola, Oleska, Podhorzec, Złoczowa, Żółkwi, Zbaraża, dwie do Płocka i Sandomierza oraz cały szereg bliższych. Podczas tych wycieczek, prowadzonych zwykle przez pp. profesorów, z wzorowymi programami, uczestnicy zapoznają się z pomnikami architektury polskiej i wczuwają się w ducha, myśl i wyraz rodzimej sztuki, aby następnie wcielać zdobyte wrażenia w dzieła własne.

O ile sprawy artystyczne, naukowe, wycieczkowe dotyczą stosunków Z. S. A. z zagranicą, załatwia je Komisja Zagraniczna Z. S. A., istniejąca dopiero od dwóch lat. Celem jej jest utrzymywanie kontaktu z instytucjami zagranicznymi i naukowymi zagranicą, przez wymianę czasopism i wydawnictw, organizowanie zagranicznych wycieczek członków Z. S. A. oraz podejmowanie pokrewnych wycieczek zagranicznych w kraju. Zorganizowano dwie wycieczki w r. 1923, do Pragi Czeskiej, Wiednia, Florencji, Rzymu, Wenecji, Triestu i Budapesztu, oraz w r. 1924 do Berlina, Amsterdamu, Londynu, Wembley, Welwynu, Paryża, Wersalu, Fontainebleau, Rouen, Orleanu, Chaintilly, Chartres i Kolonji. Z obu tych podróży uczestnicy przywieźli bogaty plon w postaci licznych rysunków i akwareli i nadewszystko trwałych zdobyczy naukowych i obserwacyjnych.

Prócz wymienionych działały następujące Komisje: Dochołów Niestałych (doroczne „Bale Architektury“), Personalna (balotowanie, statystyki i archiwum), Gospodarcza oraz Finansowa i Propagandy.

Działalność Związku, chwilowo sparaliżowana w r. 1919 i w 1920 wskutek działań wojennych, po powrocie studentów z wojska rozwijała się ze stale rosnącą szybkością. W r. 1924 Związek rozrósł się tak dalece i objął tak szerokie ramy, że okazała się potrzeba przeprowadzenia gruntownej pracy reorganizacyjnej celem uniknięcia kłopotliwego zamętu. Zostały więc opracowane dokładne regulaminy poszczególnych komisji i regulamin Zarządu Związku, które w bardzo praktyczny i żywotny sposób regulują działalność Związku i pozwalają na normalny jej rozwój. Szczególnie doniosłe znaczenie ma fakt powstania Komisji Finansowej i Propagandy, o czym świadczy jej roczna owocna działalność.

Dziś Związek Słuchaczy Architektury, licząc wprawdzie zaledwie 350 członków, jest jednak jedną z najpoważniejszych, naj

bardziej zwartych i najruchliwszych organizacji akademickich w Polsce. Należy tu podkreślić zasługi profesorów Wydziału Architektury, opiekunów Związku, a zwłaszcza J. Dziekońskiego, C. Dozmaniewskiego, S. Noakowskiego i K. Jankowskiego, którym Z. S. A. ofiarował w dowód swej wdzięczności godność członków honorowych, oraz kol. M. Talko-Porzeckiego, któremu za zasługi położone dla Z. S. A. podczas piastowania godności prezesa w roku 1923/24 została również ofiarowana godność członka honorowego.

---

9. Koło Mierników.

Cercle des étudiants de la Faculté de Géodésie.

Opracował S. Dybczyński.

Z chwilą utworzenia Wydziału Mierniczego na Politechnice Warszawskiej (1921/22 r.) powstała myśl wśród grupy nielicznych słuchaczy tego Wydziału utworzenia Koła naukowego, celem zorganizowania się dla ułatwienia i pogłębienia studjów. Liczba słuchaczy była b. niewielka i nie miała możliwości początkowo nawet zapoznać się ze sobą z powodu braku zupełnego wyodrębnienia się od pokrewnych Wydziałów Inżynieryjnych.

Dopiero w grudniu 1921 r. po porozumieniu się z władzami akademickimi, kilku studentów zwołało I-sze zebranie organizacyjne słuchaczy Wydziału Mierniczego. Wyłoniono na nim Komisję, która miała się zająć ułożeniem statutu i innymi sprawami organizacyjnymi. W miesiąc później na II-em wspólnem zebraniu uchwalono opracowany przez ową Komisję statut i wybrano I-szy Zarząd. Z chwilą zatwierdzenia i zalegalizowania przez Senat Akademicki (13.II.1922 r.) formalnie Koło zaczęło istnieć.

Nowoobрани Zarząd stanął przed trudnem zadaniem. Koło nie posiadało nic. Drobna kwota ze składek 22 członków—założycieli stanowiła pierwszą podwalinę finansową nowopowstałego Koła. Całą działalność początkowo skierowano na zgromadzenie pewnych funduszków, celem założenia biblioteki jako czynnika najbardziej pożądanego dla uprzyściplnienia studjów kolegom. W pierwszym roku Zarząd zajął się całkowicie organizacją ćwiczeń polowych z miernictwa, t. j. wyszukaniem mieszkania i wyżywienia, systemem kooperatywnym, co jednakowoż w latach następnych z po-